

Het strafrecht en ruimte voor bezinning*

Jolande uit Beijerse

‘De bijzondere gemoedsbeweging waarin de moeder verkeert, onder den invloed van vrees voor de ontdekking van hare bevalling, is de regtskundige grond voor de lichtere strafbaarheid’, zo lichtte de wetgever de bijzondere strafbepalingen van artikel 290 (kinderdoodslag) en artikel 291 (kindermoord) van het Wetboek van Strafrecht (Sr) toe. Er ligt dus een zeker mededogen aan deze bepalingen ten grondslag, een mededogen met de vrouw die in een dergelijke penibele positie verkeert. En dat lijkt me terecht. In welke staat van wanhoop moet een vrouw zich wel niet bevinden als ze haar zwangerschap en alle verschijnselen die daarmee gepaard gaan verzwijgt, zonder enige hulp van buitenaf een pijnlijke bevalling doorstaat en dan haar pasgeboren baby doodt? Het moet een regelrechte hel zijn, waar geen vrouw zich voor haar plezier aan zal onderwerpen.

Dat mededogen is nu, 130 jaar later, ver te zoeken. Direct nadat het nieuws van Sietske H., de Friese tandartsassistente bij wie vier babylijkjes werden ontdekt, bekend werd, werd ik na afloop van een eerstejaarscollege strafrecht door een studente aangesproken. Zij vroeg zich naar aanleiding van berichten in de media daarover verontwaardigd af hoe het kan dat er zo’n lage straf staat op kindermoord en –doodslag. Ik was even uit het veld geslagen. De strafmaxima van negen en zes jaar gevangenisstraf lijken mij bepaald niet laag. Maar wat ik vooral schokkend vond, was dat een rechtenstudente, zelf ook een jonge vrouw, na het nieuws over zo’n persoonlijk drama uitsluitend geïnteresseerd is in de vraag of de strafmaat wel hoog genoeg is. Ze stelde zich in het geheel geen vragen over het nut en de noodzaak van een gevangenisstraf in een dergelijk geval.

Die vragen stelde de officier van justitie in deze zaak kennelijk ook niet, want ze eiste met toepassing van de samenloopbepalingen de maximaal mogelijke gevangenisstraf van twaalf jaar.¹ Uit de berichtgeving in de kranten blijkt dat ze ook tbs had willen eisen, maar dit niet kon doen nu Sietske H. niet had meegewerkt aan gedragskundig onderzoek en tijdens de observatie in het Pieter Baan Centrum was vastgesteld dat Sietske geen gedrag vertoont waaruit een stoornis blijkt.² Maar waarom wordt er meteen gedacht aan een tbs-maatregel met dwangverpleging? Eist de veiligheid van de samenleving dat deze tandartsassistente in

* Mr. dr. J. uit Beijerse is universitair docent straf- en strafprocesrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en tevens redactielid van PROCES.

1 Inmiddels is bekend dat de rechtbank Leeuwarden overeenkomstig de strafeis twaalf jaar gevangenisstraf heeft opgelegd.

2 ‘Babymoorden uit angst en schaamte’, *de Volkskrant* 20 april 2011; ‘Babydoding Sietske H.: OM eist 12 jaar cel’, *NRC* 20 april 2011.

een tbs-kliniek wordt opgenomen? Nu de feiten aan het licht zijn gekomen, is het alleen al praktisch ondenkbaar dat zij ooit nog ongemerkt zwanger kan worden en dan een bevalling verborgen kan houden. Natuurlijk heeft ze behandeling nodig, dat vindt ze zelf ook, maar dat kan toch ook heel goed ambulante gebeuren? En wie is er nu eigenlijk mee gediend dat deze vrouw voor twaalf jaar in een gevangenis verdwijnt? Dient de straf alleen nog maar om uitdrukking te geven aan de publieke afkeuring? Als we die volgen, dan is geen straf hoog genoeg. Opknopen of opsluiten en de sleutel weggooien, dat is grofweg de teneur van de commentaren op de nieuwswebsites in deze zaak.

Dat er in het huidige straffklimaat weinig ruimte is voor bezinning, klinkt ook door in de eerste bijdrage aan dit nummer van *PROCES*. Hierin houdt Van der Woude het evaluatieonderzoek naar het Nederlandse terrorismebeleid tegen het licht. Zij betoogt onder andere dat deze wetgeving, omdat deze erg snel en onder druk van de emoties van het moment tot stand komt, aan een horizonbepaling zou moeten worden verbonden. Hierin wordt bepaald dat de wetgeving na zekere tijd, in een wat rustiger vaarwater, opnieuw wordt bekeken. Zelfs de aanvoerder van de *war on terror*, de Verenigde Staten, hebben enkele van die bepalingen, maar in Nederland is daarvan afgezien.

Voor bezinning is het nodig dat je de feiten kent. In dat kader zijn er in dit nummer enkele zeer informatieve bijdragen over ontwikkelingen in verschillende onderdelen van de praktijk van de strafrechtspleging opgenomen. Advocaat Van Oijen onderzoekt in zijn bijdrage wat er sinds het evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord, dat het belang daarvan aantoonde, is gedaan om het verhoor van verstandelijk beperkte verdachten met voldoende waarborgen te omkleden. Hij laat zien dat er met de Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren al een eerste stap in de goede richting is gezet, maar dat er nog wel wat stappen moeten volgen.

In de rubriek *PROCES*perikelen laat psychiater Blansjaar zien dat de standaardvraagstelling en het format van het NIFP de psychologische en psychiatrische deskundigen overvraagt en ze aanzet tot het schetsen van hypothetische delictscenario's die een wetenschappelijke onderbouwing missen en ook niet voldoen aan de professionele standaard van de psychiatrie. De kwaliteit van de rapporten kan volgens hem beter worden verhoogd door verbetering van de diagnostiek dan door verhoging van de eisen aan de vorm en uitgebreidheid van de Pro Justitia-rapportages.

En Timmermans en De Vaan beschrijven in hun bijdrage, vooruitlopend op de elk moment in te voeren verplichte nazorg na afloop van de PIJ-maatregel, de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de pilot waarin in een vrijwillig kader nazorg is gegeven aan 18+-jongeren die uit de PIJ-inrichting uitstromen.

In de PS van een redacteur is er weer aandacht voor het huidige straffklimaat. Redactielid Van Vliet uit daarin zijn zorgen over het kabinet Rutte dat, met Wilders hijgend achter de rug, moeilijk omkeerbare stappen zet naar een afbraak van de rechtsstaat. Enige ruimte voor bezinning is dan ook geen overbodige luxe.